

Fenomén dočasnej architektúry – východiská a potenciál

AUTOR:

Simona Kolimárová^{1*}

¹ Slovenská technická univerzita v Bratislave,
Fakulta architektúry a dizajnu, Ústav
architektúry občianskych budov

*KOREŠPONDENČNÝ AUTOR

E-mail: simona.kolimarova@stuba.sk

INFO O PRÍSPEVKU

Zaslané: 12. 6. 2020

Akceptované: 9. 11. 2020

ABSTRACT:

The article focuses on temporary, non-permanent architecture whose relationship with time as its determining aspect often dominates over its fundamental relationship with space. It analyses the theoretical background of temporality and ephemerality in architectural discourse.

The relationship of temporary architecture and time, including the milestones and the changes it brought throughout history is briefly presented. These milestones were identified based on researching numerous case studies, compared and analysed using diagrams. The article presents its conclusions outlining a time axis of different concepts in relation to temporary architecture and the impossible attempts to define temporary architecture in simple terms.

Categorization of temporary architecture is another outcome of the PhD research presented in the paper. It is based on extensive research of numerous case studies and concepts, with emphasis put on several common features observed despite the prevailing uniqueness of the concepts. This categorization describes the background explaining the development and changes in temporary architecture designs over the time up to present days.

© 2020 Author. Published by the Faculty of Architecture and Design,
Slovak University of Technology in Bratislava, Slovakia

KEYWORDS:

temporariness, ephemerality, time, attractor, temporary architecture

ÚVOD

Dočasná architektúra predstavuje jednu z tendencií v súčasnej architektonickej tvorbe. Ide o antitézu tradičnej architektúry a urbanistického plánovania, pri ktorej môžeme pozorovať snahu o permanentnosť objektov a konceptov a vo veľkej miere ich ďalšiu nemennosť.

Objekty tvorené na limitovaný časový rozsah vznikali aj v minulosti. Nejde teda o výlučne moderný ani marginálny fenomén súčasnej architektonickej scény – dočasnosť navrhovaných objektov a konceptov, ich plánovitá nepermanentnosť, sa objavovala v dejinách architektúry odnepamäti. Neskôr bola dočasná architektúra vylúčená z klasických avantgardných programov ako neželaný fragment historického zmysľania – pojem efemérnosť, ktorý považujeme za synonymum dočasnosti, bol priam hanlivým názvom –, spoločnosť sa vďaka dostatočnému zázemiu na tvorbu stálych riešení cítila povýšená nad tvorbu tých dočasných, pominuteľných. [1]

Súčasný nárast výskytu takýchto diel odpovedá na spoločenské, technologické zmeny, lepšiu hospodársku

situáciu, globalizáciu, snahu o čoraz vyššiu kultúrnu stimuláciu a zrýchlený životný štýl súčasnej spoločnosti – ambíciu narušania každodennosti a monotónnosti.

Objekty dočasnej architektúry sa prejavujú buď preukázateľnou utilitárnosťou – stavbou krízového manažmentu, suplovaním potrebnej vybavenosti –, alebo naopak, vysokým dôrazom na estetickú stránku, ašpiráciou pôsobiť ako nezvyčajný, inšpiratívny, okúzľujúci prvok – napríklad v podobe reprezentačných pavilónov krajín, obchodných spoločností, kultúrnych ustanovizní. Časové ohraničenie vyhraňuje čistotu architektonického stvárnenia, oklieštenú od dodatočných funkcií, priestorov, extenzívnych zázemí.

Atraktívny vzhľad by však nemal byť jedinou vlastnosťou takýchto architektonických riešení. Objekty dočasnej architektúry umožňujú infiltráciu idey, testovanie nových konceptov, prienik disciplín (zvyčajne považujeme za potrebné dbať aj na urbanistickú, sociologickú, technologickú a dizajnovú rovinu návrhu), funkcií, ozrejmujú princípy fungovania a umožňujú zažiť architektúru a miesto diania v unikátnom smere – prinášajú nezvyčajný prchavý zážitok, stabilizovaný v čase na základe konkrétneho stavebného procesu. Funkčnosť a

estetika architektonického konceptu by sa teda mali spájať v jednom objekte či momente – to v sebe nesie prísľub udržateľnosti riešenia napriek jeho krátkemu časovému pôsobeniu.

ČAS A ARCHITEKTÚRA

Na nahliadnutie do problematiky je nevyhnutné demonštrovať teórie vzťahu času a architektúry. Medzníky, ktoré môžeme pozorovať vo vzťahu k dočasnej architektúre, prinášali nové využitia, nové typologické druhy dočasnej architektúry, a tak ju priamo kreovali, a vice versa. Boli identifikované na základe rozsiahlej analýzy prípadových štúdií.

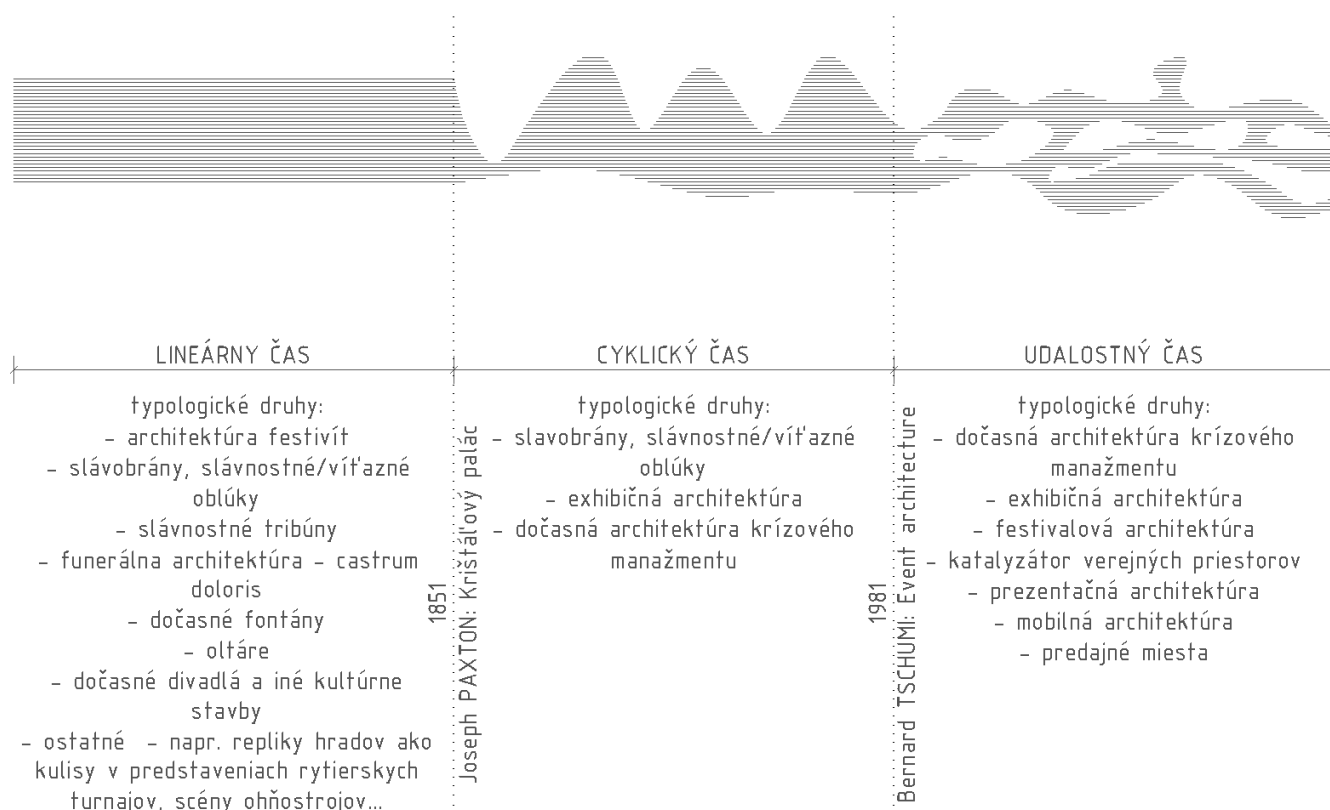
Prvé dočasné objekty vznikali počas života človeka nomáda. Išlo o jednoduché obydlia, ktoré sa presúvali. Ďalšie objekty vychádzali z logickej previazanosti na nedostatok materiálu, nevedomosti o jeho možnom využití a nedostatku potrebných staviteľských zručností, vo svojej podstate teda neboli cielene nepermanentné.

V antickom Ríme môžeme pozorovať dočasné stavby občianskej vybavenosti, stavané s cieľom doplnenia absentujúcej stavby (prevažne kultúrneho objektu) ako protest širokej verejnosti proti neschopnosti vládnucej vrstvy. Dočasná architektúra sa však postupne vyprofilovala z architektúry utilitárnej potreby suplovania vybavenosti na architektúru

festív – dočasných, príležitostných stavieb tvorených pri príležitosti výnimočnej udalosti.

Ako píše teoretička architektúry Jarmila Bencová – prvé takéto objekty sú doložené v staroveku, ich vývoj postupoval v období novoveku a v sakrálnej aj profánnej oblasti kulminoval v období baroka. Ako ďalej objasňuje: „*Celé klasické dejiny architektúry sú ‚stavané‘ na konzistentných dielach prezentujúcich v určitej dobe príslušné architektonické myslenie, na dielach alebo konceptoch nedochovaných či nevystavených diel, ktoré však majú z hľadiska časovosti jeden spoločný rys – totiž principiálnu trvanlivosť.*“ [2] Túžba po permanentnosti bola jednou zo základných charakteristík architektúry, dočasná architektúra potvrdzovala túto logiku svojim pominuteľným pôsobením – dočasnou zmenou v prostredí, po nej nastolením status quo. Mimoriadne udalosti, pri príležitosti ktorých sa stavala dočasná architektúra, môžeme považovať za trhliny časového kontinua, ktoré narušajú vtedajšie lineárne plynutie času.

S prvou svetovou výstavou prichádza fenomén stavby dočasnej architektúry cyklicky, pri príležitosti opakovania podujatia. Za medzník zmeny vnímania času vo vzťahu k dočasnej architektúre na základe štúdia dejín a prípadových štúdií určujeme realizáciu Krištáľového paláca od architekta Josepha Paxtona na účely svetovej výstavy v Londýne v roku 1851. Môžeme ho teda považovať za nástup cyklického času vo vzťahu k dočasnej architektúre.

Obrázok 1: Schéma vnímania času vo vzťahu k dočasnej architektúre a typologické druhy jednotlivých období.

Autor: Simona Kolimárová

Svetové výstavy, alebo Expo, ako sa neskôr začali nazývať, odnepamäti slúžili na manifestáciu pokroku pomocou modernej architektúry – na prezentáciu modernej vedy a techniky, ambiciózných technologických a konštrukčných riešení. Z typologického hľadiska pozorujeme v tomto období rozšírenie nových druhov stavieb dočasnej architektúry o stavby exhibičnej architektúry.

Za ďalší medzník môžeme považovať úvahy a teórie spolku *les événements* – „udalosti“, ktorého vznik si v roku 1968 vyžiadala spoločenská a politická situácia a výsledkom bolo zavedenie pojmov „udalosť“ a „pohyb“ v architektúre. Teóriu potom formuloval aj architekt Bernard Tschumi. Udalostná architektúra, ako ju nazýva, je architektúra viazaná skôr na udalosť – časový moment – ako na fyzickú podstatu, priestorový rámec. Nástup teórie udalosti [3] priniesol nové koncepcie a nové typologické druhy objektov dočasnej architektúry. Prechod k ekonomike poháňanej vedomosťou charakterizuje flexibilizácia a dynamizácia sociálnych procesov. To sa odzrkadľuje aj v používaní priestranstiev a čoraz častejšej implementácii udalostného aspektu do mestských priestorov. [4]

Podľa španielskeho teoretika a historika architektúry Ignasiho de Solà-Moralesa časová, alebo udalostná, architektúra spôsobila kolaps priestorových konceptov. [5] Predpokladal, že architektúra sa tak stáva len prázdnu obálkou a sama osebe nenesie žiadnu hodnotu.

Samozrejme, dosiaľ prezentované obdobia sa prelínali a stavby festivít vznikajúce pri príležitosti jednorazovej udalosti môžeme pozorovať naďalej – sprevádzali významné historické udalosti ako napríklad príchody panovníkov, korunovácie, pripomienky výročia dôležitej vysviacky, v nedávnejšej minulosti oslavy nastoleného mieru [6] či napríklad výročia oslobodenia miest.

V súčasnosti vnímame ideový progres tvorby dočasnej architektúry, smerujúcej k etablovaní riešení, ktoré nie sú ani pragmaticky utilitárne, ani naivne dekoratívne, no pričínajú sa o implementovanie nových funkcií a priestorových rovníc do štruktúr našich miest alebo krajiny. Vďaka dočasnosti môžeme pri návrhu funkcie testovať aj nekonvenčné riešenia, a tak overiť aj možnosti prínosné pre stále riešenia.

Silu jednotlivých objektov potvrdzuje i niekoľko realizovaných objektov pôvodne dočasnej architektúry, ktoré sa napriek prvotnému predpokladu etablovali ako permanentné súčasť. Môžeme konštatovať, že jedny z najznámejších realizácií dočasnej architektúry v súčasnosti už sú trvalými stavbami (napríklad Eiffelova veža zo Svetovej výstavy v roku 1889). Sú tak stálym mementom tohto architektonického fenoménu a potvrdzujú význam týchto diel. Často mali na architektonickú spoločnosť zásadnejší význam než niektoré trvalé realizácie. Strácajú význam dočasnej architektúry a silu získavajú nie zo svojej dovtedajšej pominuteľnosti, ale z architektonickej nezvyčajnosti a čistoty architektonického riešenia, ktoré vyplýva zo základných koncepcií dočasnej architektúry.

V súčasnosti môžeme vidieť realizácie architektonických objektov festivít [7], ale aj cyklicky sa opakujúcich podujatí (svetových výstav, bienále, festivalov...), objekty stavané s priamou intenciou aktivizácie konkrétneho priestoru – ide o množstvo periodických podujatí a jednorazových podnetov s rozdielnymi cyklami. Preto už nie je možné identifikovať časové kulminácie týchto udalostí, len ich toky. Špecifické fragmentované, nelineárne plynutie a jeho znázornenie vyplývajú aj z dnešnej fragmentovanej reality, pri ktorej sa prekrýva reálny a virtuálny čas.

FORMY DOČASNOSTI V ARCHITEKTÚRE

Dočasnosť vo vzťahu k architektúre môžeme chápať nielen ako dočasnosť fyzickej podstaty objektu, ale vo viacerých polohách – ako dočasnosť funkcie vo vzťahu k spravidla dlhému životu stavby. Môžeme uvažovať aj o mobilnej architektúre či o architektúre vo virtuálnom svete.

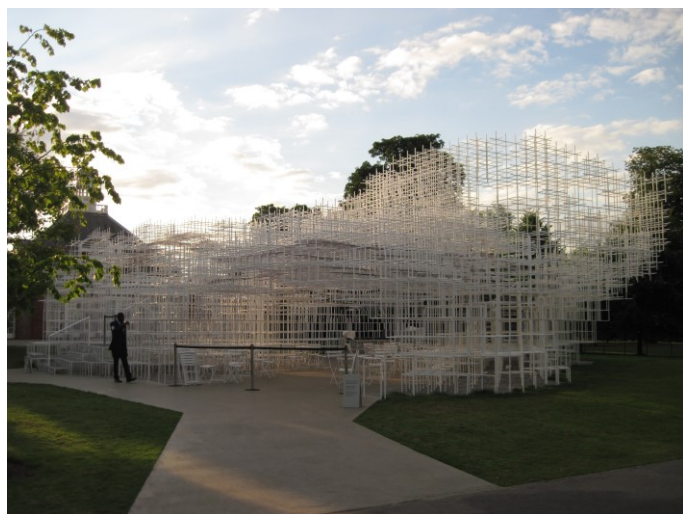
V súčasnej architektonickej praxi badať snahu o tvorbu priestorov a objektov, ktoré by dokázali flexibilne reagovať na čas a očakávanú zmenu. Španielsky teoretik architektúry Ignasi de Solà-Morales vo svojich textoch tvrdí, že takáto architektúra je v podstate slabá – jej slabosť vyplýva z programovej nejednoznačnosti, premenlivosti, momentálnosti. Multifunkčnosť prináša nevyhranené výrazové prostriedky, ktoré uvažujú vo viacerých eventualitách budúcnosti. Často pozorujeme stratu kauzálnych súvislostí medzi formou a funkciou, ktoré proklamovala moderna. [8] Dočasnosť vo vzťahu k dlhému životu stavby v tomto zmysle znemožňuje odčítanie funkcie z formy stavby.

V súvislosti so vzťahom dočasnosti k architektúre môžeme uvažovať o mobilnej architektúre či o architektúre vo virtuálnom svete [9] ako o ďalšej kategórii – napríklad slovenská teoretička architektúry docentka Bencová tvrdí, že ako o dočasnej môžeme uvažovať aj o mobilnej alebo nomádskej architektúre: „Ale časovosť architektúry spočíva aj v jej *možnej vlastnej fyzickej mobilite alebo mobilite či premenlivosti niektorej z jej častí, či dokonca jej fyzických podstát.*“ [10]

Môžeme uvažovať, či je možné považovať mobilný objekt za dočasný, hoci jeho fyzická podstata je permanentná. V novej lokalite, s novým kontextom – nielen priestorovým, ale aj spoločenským. Vynárajú sa teda otázky, či posudzujeme fyzický rámec architektúry alebo jej vplyv na prostredie, kedy môžeme principiálne konštatovať, že nastolením nového kontextu a podmienok získavame nový začiatok, a ak je časový rámec stále ohraničený, či možno stále konštatovať, že ide o dočasnú architektúru.

Ako príklad poslúžia napríklad pavilóny Serpentine Gallery (**Obr. 2**) – táto architektúra sa pre veľký záujem spoločnosti stáva nomádskou, ktorú po ukončení jej pôsobenia na jednom mieste rozoberú a premiestnia tam, kde opätovne prejde cyklom novinky v prostredí. Pavilóny sa tak stávajú novým zberateľským umením, skulptúrami podmaňujúcimi si priestor. Atraktívnym motívom nie je len ich dočasná sila, ale aj

architektonická jedinečnosť, netypickosť, raritosť jednotlivých objektov.

Obrázok 2: Serpentine Gallery Pavilion, 2013, umiestnený v londýnskom Hyde Parku 1. 6. – 20. 10. 2013; autor: Sou Fujimoto.
Foto: Simona Kolimárová

DOČASNÁ ARCHITEKTÚRA A JEJ ČASOVÝ RÁMEC

Cate St Hillová: „Ako dlho môžeme považovať niečo za dočasné? Je to päť minút, šesť mesiacov, rok? Alebo to môže byť dvadsať rokov, alebo dokonca sto rokov?“ [11]

Determinujúcou charakteristikou dočasnej architektúry je, pochopiteľne, jej časový rámec. Ako však uvádzajú Bishop a Williams [12], dočasnosť je pojem veľmi náročný na zadefinovanie. Sám osebe značí, že ide o konečnú časovú periódu, časový rámec však nie je jasne stanovený a vymedzený. Jasné vymedzenie a špecifikovanie hranice medzi efemérnou a permanentnou architektúrou na základe dĺžky trvania [13] nie je žiaduce, dokonca ho môžeme považovať za prvoplánovú ideu definície takejto architektúry [14]. Pri kreovaní definície pojmu dočasná architektúra zisťujeme rôzne smerovanie úvah.

Za jednu z najpresvedčivejších definícií možno označiť definíciu architektky Cate St Hillovej: „... vedome krátkodobé stavby, výstavy a programy, ktoré vytvárajú experimentálne miesta na interakciu a zapojenie. Niekedy vznikajú pre špecifické bienále, festivaly alebo zákazky, zároveň však môžu byť priamo iniciované, budovy v štýle ‚postav-si-sám‘, prosté platformy na spoločný, participatívny dizajn. Zvyčajne je experimentálny, inovatívny, testujúci predošlé formy. Vždy sa tvoria pre verejnosť a zapájajú ju ako kľúčového protagonistu do svojej formácie a fungovania.“ [15]

Pravdepodobne sa nikdy nepodarí objektívne ponúknuť presnú a jednoznačnú definíciu, ktorá najširšie pokrýva možné významy a existujúce východiská. Môžeme však zaujať stanovisko (ak prijmeme premisu, že čas existuje a ide o lineárny jav), že čas, rovnako ako pohyb, možno interpretovať bodmi, líniami, tokmi. Na tento fakt môžeme nadviazať a prezentovať dočasnú architektúru ako prvky udalostného,

žitého času (kairos), ktorého trvanie je len vymedzeným intervalom v objektívnom, merateľnom čase (chronos).

Potvrzuje to aj profesor filozofie David Couzens Hoy, keď hovorí o vzťahu medzi časom a dočasnou ako medzi univerzálnym, objektívnym časom, časom hodín a časom zažitým, ľudským. [16] Udalostný čas sa prijíma nielen na teoretickom poli, ale aj vo fyzikálnej rovine problematiky.

Je nutné zvoliť si istý zámer ponúknutého prierezu a na základe neho vytvoriť cieľenú selekciu existujúcimi referenciami a definíciami. Potom možno vysloviť definíciu, že za dočasnú architektúru môžeme principiálne označiť všetko, čo sa stavalo s touto intenciou. Takisto môžeme konštatovať, že dočasná architektúra nie je dočasná, kým nezmizne.

KATEGÓRIE DOČASNOSTI A DOČASNEJ ARCHITEKTÚRY

Na obsiahnutie danej problematiky je napriek výnimočnosti objektov, vyplývajúcej z častej snahy o architektonický experiment, možné vytvoriť kategorizáciu, ktorá prezentuje súvislosti a analógie, nesústreďuje sa na formálnu stránku objektu.

Deliť objekty dočasnej architektúry je náročné pre rôzne spektrum charakteristík a špecifik, počas ktorých aj vďaka ktorým vznikli. Je však možné nájsť určité charakteristiky, ktoré pomáhajú konkrétnejšie pomenovať systémy a spoločné javy na pozadí tvorby dočasnej architektúry. Pozorujeme isté tendencie, na základe ktorých môžeme jednotlivé objekty klasifikovať. Nie na základe ich priestorových špecifik, ale vzťahu k času, stavebnej intencie či náplne. Kategorizácia vyplynula z rozsiahlej analýzy prípadových štúdií. Dočasnú architektúru môžeme deliť:

- na základe realizácie: cielene dočasná, necielene dočasná (materialita – degradácia fyzickej podstaty, strata pôvodného účelu a významu),
- na základe funkčnej a programovej náplne: utilitárna intencia (napríklad objekty krízového manažmentu), intencia zmeny priestoru (napr. objekt Letného pavilónu SNG od autorov M. Jančoka a A. Šedivca – Obr. 3), intencia exhibície (napr. objekt mestského pavilónu CE ZA AR od autora M. Skočeka – Obr. 4), intencia propagácie a predaja (napr. predajné stánky), architektonické objekty festivalov (napr. objekt Kriterion v Rotterdame od ateliéru MVRDV),

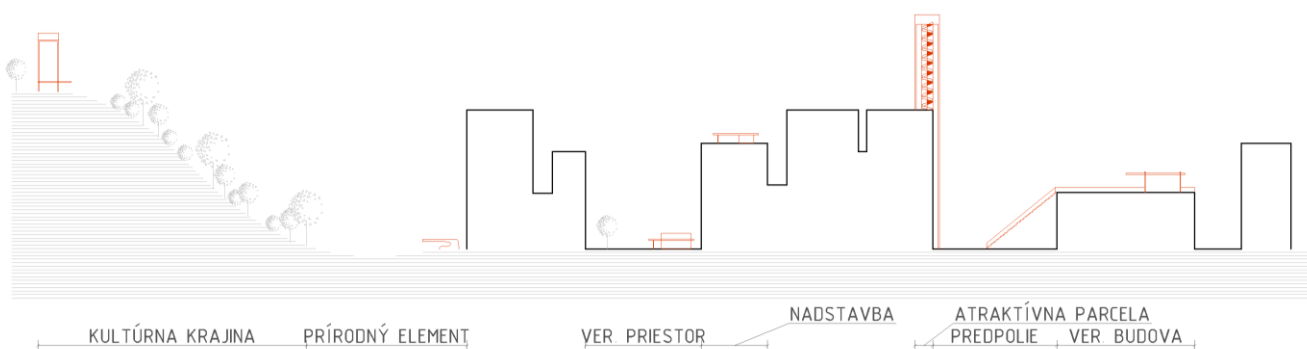
Obrázok 3: Nádvorie SNG a pohľad na Letný pavilón navrhnutý architektmi Martinom Jančokom a Alešom Šedivcom.
Zdroj: archív SNG

Obrázok 4: Mestský pavilón CE ZA AR, 2019, Bratislava, ktorý navrhol architekt Martin Škoček.
Foto: Simona Kolimárová

- na základe umiestnenia v rámci štruktúry, prezentovaného diagramom na Obr. 5.

Kategorizácia poskytuje priestor aj na uvedenie podmienok, za ktorých dočasná architektúra vzniká. Nemôžeme opomenúť fakt, že podmienky, ktoré podporujú využitie dočasnej architektúry, nie sú globálne. Ak v niektorých krajinách sveta hovoríme prevažne o využitíach architektonických atraktorov, v iných zase o dočasnej architektúre utilitárneho charakteru, ktorej dočasnosť vyplýva z hmotného nedostatku v danej krajine.

Obrázok 5: Schéma rôznych možností umiestnenia dočasných objektov v rámci urbánnej štruktúry.
Zdroj: FARKAŠOVÁ, Simona: Fenomén dočasnej architektúry. In: Point for Science. Zborník doktorandského výskumu. Bratislava : Spektrum STU, 2020. s. 44-45. ISBN 978-80-227-5023-3

ZÁVER

Dočasná architektúra a jej formy prešli hlbokou transformáciou. V súčasnosti sa diela dočasnej architektúry spájajú s architektonickým experimentom, so zotieraním hraníc medzi architektúrou, mobiliárom a umeleckou inštaláciou, medzi interiérom a exteriérom. Už nejde len o architektúru utilitárnej potreby, na základe ktorej vzniká požiadavka promptného doplnenia danej funkcie alebo objektu, ale aj o architektúru udalostného charakteru, ktorej hlavným cieľom je atraktivita, dočasný vstup plánovitých udalostí do prostredia – miestotvornosť, a z toho vyplývajúci zvýšený záujem spoločnosti.

V súčasnosti prvýkrát pozorujeme realizácie dočasnej architektúry, ktoré sa stavajú z odlišného dôvodu ako realizácie v minulosti. Shumi Bosová, britská architektka, historička a teoretička architektúry, tvrdí, že súčasné dočasné realizácie sú presvedčivé, poskytujú väčší potenciál a rozhodne sú demokratickejšie, než boli dočasné stavby v minulosti – stávajú sa katalyzátormi prostredia a poskytujú architektom prostriedok na narušenie priestoru. Na rozdiel od minulých realizácií a diel, ktoré boli buď pragmaticky utilitárne, prasto dekoratívne, alebo demonštrovali pokrok, súčasný architektonický diskurz týkajúci sa dočasnej architektúry sa sústreďuje primárne na jej možnosť ovplyvniť prostredie a naše správanie v ňom. Dočasná architektúra sa niekedy pohybuje na pomedzí objektu, mobiliára

a umeleckej inštalácie – jej fyzické, priestorové, hranice sú niekedy nejasné. V každom prípade, sila zážitku – previazania architektúry s konkrétnym časovým momentom, dokonca možnosť spojenia s konkrétnou udalosťou, dodáva architektúre jedinečnú silu a momentum. Takáto architektúra zároveň obsahuje ambíciu na prínos novej kvality do prostredia. Ako hovorí Temel [17], dočasná náplň by sa nemala vnímať len ako náhrada adekvátnej reality.

Európske mestá s relatívne stabilizovanou mestskou štruktúrou a existujúcou sieťou občianskych stavieb vo svojom ďalšom vývoji, z nevhode k stagnácii, vnášajú do plánovania miest fenomén dočasnosti. Rozvoj súčasných miest sa tak už nesústreďuje len na plánovité, stále prostredie – verejný priestor sa stáva substanciou sociálneho života, vybrané priestranstvá majú byť schopné reagovať na neformálne, impromptu situácie. Charakter priestoru definujú udalosti, ktoré sa v danom priestore dejú. Táto reakcia nastáva aj formou realizovania nových stavebných prvkov, často prvkov dočasnej architektúry, keďže ide o exponované priestory. Architektúra sa namiesto objektu mení na proces, udalosť – forma tak priamo stimuluje verejný život. Ako konštatuje aj švajčiarsky architekt a teoretik architektúry Bernard Tschumi, ľudské žitie sa mení na zažívanie udalostí organizovaných architektúrou. [18]

Tento architektonický atraktor slúži ako spojovací element dvoch strán, pozorovateľa a kontextu, kultúry a mesta,

obyvateľov a verejného priestoru. Percepcia diela nastáva hromadne – ide o skúsenosť širokej verejnosti. Dosiť aplikovaný proces navrhovania a dizajnu väčších mestských komplexov, inštitúcií a verejných priestranstiev a súčasná architektonická prax sa tak rozširujú o možnosti implementácie dočasných, premenlivých či mobilných elementov.

Objekty dočasnej architektúry sú časovo ohraničené štruktúry, ktorých hodnotu nedefinuje ich permanentnosť a nemennosť. Dočasná architektúra pôsobí na kolektívnu pamäť, má moc stabilizovať moment v čase na základe konkrétneho konštrukčného procesu, stavby, jej zotrvávajúcich fragmentov. Trvalosť týchto konceptov pozorujeme prevažne v kultúrnej rovine, v rovine udržateľnosti verejného života, možnosti

nezvyčajného využitia urbánneho kontextu či v rovine záujmu o súčasnú architektúru a umenie.

V súčasnosti badáme na Slovensku prvé realizácie takéhoto charakteru, pri ktorých sa dá prevažne konštatovať, že ide o spontánne *bottom-up* realizácie. Impulzom na ich vznik je jedinec alebo skupina architektov či umelcov, ktorí z vlastnej iniciatívy budujú miestne atraktory. Prevažujú realizácie umiestnené v kultúrnej krajine reagujúce na svoj prírodný kontext. Za súčasné centrá môžeme považovať stredoslovenské obce, periodicky sa usilujúce uplatňovať dočasné riešenia v krajine na podporu aktivity v nej, ale aj ako prostriedok na prezentáciu súčasnej architektúry a umenia.

Obrázok 6: Vyznačenie, kde v rokoch 2018 – 2019 prebehla výstavba dočasnej architektúry a súčasných centier dočasnej architektúry na Slovensku, kde sa implementácia nových diel periodicky opakuje.
Autor: Simona Kolimárová

Tieto diela otvárajú možnosti, skúšajú nové scenáre a vyvracajú predpoklady, ako by mali miesta vyzerat' a ako by sme sa v nich mali správať. Hodnotu takejto architektúry značne determinuje jej náplň, program, zavedenie do užívania ako kultivovaného miestneho atraktora, vytvorenie rámca na experimentovanie s architektonickými a umeleckými zásahmi v prostredí.

REFERENCIE:

- [1] BENCOVÁ, Jarmila: Efemérne poznámky k efemeritám v architektúre. In: *ARCH*. 2010, č. 12, s. 59.
 [2] BENCOVÁ Jarmila: *Čas v architektúre – efemerita*. Nепublikované, 2010.
 [3] Spolok „les événements“ – udalosti“ – vznikol na základe úvah a situácie v roku 1968, ich výsledkom bolo zavedenie pojmov „udalosť“ a „pohyb“ v architektúre. Teóriu potom formuloval aj architekt Bernard Tschumi.
 [4] OSWALT, P. – OVERMEYER, K. – MISSELWITZ, P.: *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*. Berlín : DOM publishers, 2013. s.15. ISBN 978-3-86922-261-5.

[5] DE SOLÀ-MORALES, Ignasi: *Diference. Topografie súčasnej architektúry*. Praha : Zlatý řez, 2014. s. 156. ISBN 9788087068106.

[6] Velké oslavy Peace Day 1919 – Dňa mieru – ukončenia prvej svetovej vojny a návratu vojenských jednotiek do miest.

[7] Napríklad realizácia Kriterionu v Rotterdame od ateliéru MVRDV v roku 2016, ktorá umožňovala výstup na strechu občianskej stavby; Kriterion vznikol pri príležitosti výročia obnovy mesta po bombardovaní počas druhej svetovej vojny.

[8] TSCHUMI, Bernard: *Event Cities*. Londýn : MIT Press, 1994. s. 15. ISBN: 9780262700528.

[9] Miesta môžu byť fyzické, ale aj mentálne, v myslí, kde sa jednotlivé architektonické diela umiestňujú.

DE SOLÀ-MORALES, Ignasi: *Diference. Topografie súčasnej architektúry*. Praha : Zlatý řez, 2014. s. 10. ISBN 9788087068106.

[10] BENCOVÁ, Jarmila: Efemérna architektúra alebo variant časových konceptov, keď priestory kolabujú. In: *Projekt*. 2010, č. 2, s.7.

[11] voľný preklad autorky z: „How long is temporary? It is five minutes, six months, a year? Or could it be 20 years, even 100 years?“

ST HILL, Cate: *This Is Temporary: How Transient Projects Are Redefining Architecture*. Londýn : RIBA Publisher, 2016. s. 208. ISBN: 9781859466063.

[12] BISHOP, Peter – WILLIAMS, Lesley: *The Temporary City*. Londýn : Routledge, 2012. ISBN 041567056X.

[13] Napriek tomu, že niektorí autori vo svojich prácach definujú trvanie dočasných stavieb, môžeme konštatovať, že ide o tvrdenia len na základe pozorovania trvania realizovaných objektov, táto hodnota však presne nevymedzuje pojem ani mu nedodáva relevanciu.

[14] Pri kreovaní definície pojmu dočasná architektúra zisťujeme rôzne smerovanie úvah. Napríklad spolok Urban Catalyst pod slovným spojením dočasná architektúra chápe najmä architektúru, ktorá dočasne zaplňa neobsadený priestor a ktorá prináša do danej štruktúry novú funkciu, priestor a s ním oživenie. Dočasnú architektúru tak chápajú v intenciách ekonomického a urbanistického elementu, katalyzátora. Architekt Miquel Abellan tvrdí, že za definíciu dočasnosti môžeme považovať nielen jej časové hľadisko, ale aj premenlivosť, transformáciu. Ustavičná zmena je sprievodným javom času, takže na dočasnú architektúru môžeme nazerať jednak ako na zmenu v prostredí, ale aj ako na dynamický prvok, ktorý je premenlivý.

[15] voľný preklad autorky z: „... *purposely short-lived structures, exhibitions and programmes that create experimental sites for interaction and engagement... Sometimes they are designed for specific biennales, festivals and commissions but they can also be self-initiated, do-it-yourself building and grass-roots platforms for collective, participatory design. Usually they're experimental and innovative, questioning the form of permanent architecture gone before. Always they're for public use and involve public as key protagonists in their formation and performance.*“

ST HILL, Cate: *This Is Temporary: How Transient Projects Are Redefining Architecture*. Londýn : RIBA Publisher, 2016. s. 2. ISBN: 9781859466063.

[16] HOY, D. C.: *The Time of Our Lives: A Critical History of Temporality*. Londýn : The MIT Press, 2009. s. XIII.

[17] BISHOP, P. – WILLIAMS, L.: *The Temporary City*. Londýn : Routledge, 2012. s. 35. ISBN 041567056X.

[18] TSCHUMI, B.: *Event Cities*. Londýn : MIT Press, 1994. s. 15. ISBN: 9780262700528.